

Reprezentacja środowiska podmiotów zatrudnienia (Konwent Centrów i Klubów Integracji Społecznej) poddało wnikliwej analizie informacje zawarte w dokumencie Najwyższej Izby Kontroli pt.: „Zatrudnienie socjalne jako instrument działań na rzecz rozwiązywania trudnej sytuacji życiowej oraz wzmocnienia aktywności osób zagrożonych wykluczeniem społecznym”, będącym raportem z przeprowadzonej w 2013 r. kontroli niektórych jednostek organizacyjnych zatrudnienia socjalnego.

Jako pracownicy oraz osoby społecznie działające na rzecz promowania zatrudnienia socjalnego w Polsce, przede wszystkim jesteśmy wdzięczni Najwyższej Izby Kontroli za poświęcenie tej tematyce zatrudnienia socjalnego specjalnego działania kontrolnego, na podstawie którego powstały wnioski i rekomendacje pozwalające kontynuować wysiłki zmierzające do integrowania systemu usług reintegracji społecznej i zawodowej z systemem pomocy społecznej oraz systemem publicznych służb zatrudnienia. Tym bardziej, bowiem wiele z tych uwag pokrywa się z głosami praktyków zatrudnienia socjalnego oraz jest zbieżna z propozycjami modyfikacji rozwiązań prawnych ustawy o zatrudnieniu socjalnym. Te z kolei już w listopadzie 2012 r., sformułowane podczas II Konwentu CIS/KIS zostały złożone Ministrowi Pracy i Polityki Społecznej. Te propozycje stały się podstawą prowadzenia przez Departament Pomocy i Integracji Społecznej, Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej dalszych prac nad przygotowaniem zmian ustawowych. Na liście propozycji znajdowały się m.in. takie kwestie jak: obligatoryjny obowiązek monitorowania losów absolwentów zajęć reintegracji społecznej i zawodowej, obowiązkowość rejestracji klubów integracji społecznej oraz upoważnienie wojewodów do merytorycznego nadzoru i kontroli działalności podmiotów zatrudnienia socjalnego.

Jako praktyk zatrudnienia socjalnego, pragnę zwrócić jednak uwagę, że prowadzona kontrola działalności centrów integracji społecznej została bardzo mocno ukierunkowana na aspekt skuteczności oddziaływania na sytuację osób, które korzystają z usług reintegracji społecznej i zawodowej. Zgodzić się należy z poglądem NIK, że badanie skuteczności, wyrażanej usamodzielnieniem ekonomicznym uczestników zajęć wymaga konsekwentnego monitoringu, popartego zmianą przepisów ustawy o zatrudnieniu socjalnym.

Jednak w działalności centrów i klubów integracji społecznej ważną sprawą, czasami naprawdę mniej dostrzegalną i docenianą są wartości trudno mierzalne – efekty społeczne pracy z uczestnikami CIS i KIS. Z dostępnych informacji, wynika że prawie 51% uczestników zajęć w centrach integracji społecznej pozytywnie ocenia ich działalność między innymi przez fakt: zwiększenia własnej pewności wobec instytucji na rynku pracy, a także wzrost własnej wartości wobec lokalnego środowiska społecznego. Stąd też, jestem zwolennikiem wprowadzenia w kraju systemu certyfikacji usług reintegracji społecznej i zawodowej, będącego gwarantem rzetelności wykonywanych przez podmioty zatrudnienia socjalnego centra zadań.

Popieram także inny wniosek Najwyższej Izby Kontroli dotyczący poszukiwania lepszych rozwiązań w obszarze współpracy z lokalnymi przedsiębiorcami, a także zwrócenie uwagi przez NIK na konieczność integrowania instrumentarium oddziaływania na postawy osób zagrożonych wykluczeniem społecznym przez dwa systemy instytucjonalne, a mianowicie: pomoc społeczną z instrumentem w postaci kontraktu socjalnego oraz reintegracja społeczno-zawodowa z instrumentem indywidualnego programu zatrudnienia socjalnego. Centra integracji społecznej oraz kluby integracji społecznej starają się na co dzień tak współpracować z jednostkami pomocy społecznej aby oba instrumenty były nie tylko skuteczne ale także aby był stosowane w odpowiedniej kolejności.

Wbrew niektórym opiniom, uważam że wniosek pokontrolny NIK o nie monitorowaniu losów absolwentów przez podmioty zatrudnienia socjalnego jest trafny, jednakże to sam ustawodawca nie nakazuje tego działania, a wręcz w niektórych przypadkach uniemożliwia to. Nie przewiduje też środków finansowych na proces monitoringu.

Dwa poglądy NIK (wnioski) stoją w sprzeczności z moim osądem efektów pracy podmiotów zatrudnienia socjalnego. To stwierdzenia, że Centra Integracji Społecznej prowadzone przez lokalny samorząd są bardziej skuteczne niż te prowadzone przez organizacje pozarządowe, a także konstrukcja wskaźników opisujących skuteczność CIS i adekwatność ponoszonych kosztów.

Zdaniem środowiska podmiotów zatrudnienia socjalnego wyliczenia te są niewłaściwe i wprowadzają w błąd. Zresztą autorzy raportu sami się do tego właściwie przyznają.

Na stronie 41 raportu czytamy, iż w przypadku edycji przechodzących z roku na rok (kalendarzowy) wskaźnik skuteczności może być wyższy niż 100%, czyli zdaniem kontrolerów NIK *Indywidualny program zatrudnienia socjalnego* może pomyślnie zakończyć więcej osób niż go zaczęło. Wydaje się, że to niemożliwe, ale przy metodach zastosowanych NIK tak dokładnie jest. Jest tak dlatego, że prawie każdy Indywidualny plan zatrudnienia socjalnego (IPZS) przechodzi z roku na rok, bo nie jest możliwe zawarcie go 1 stycznia, a tylko rozpoczęcie programu w tym dniu daje możliwość ukończenia 12-miesięcznego IPZS w tym samym roku kalendarzowym! Także opcji o możliwości przedłużenia realizacji IPZS o dodatkowe 6 miesięcy nie przewidziano konstruując omawiane wskaźniki. Tak więc przyjęte metody wyliczenia skuteczności działania podmiotów zatrudnienia socjalnego przez Najwyższą Izbę Kontroli są niewłaściwe i nieprawdziwie pokazują pracę tych podmiotów. W jednym roku diametralnie zaniżają skuteczności działania CIS, a drugim mogą pokazywać ich skuteczność na poziomie powyżej 100%. W zależności, który rok wybierzemy do analizy, wykażemy że podmioty zatrudnienia socjalnego działają bardzo nieskutecznie i są drogie w utrzymaniu albo

są ważnym i potrzebnym instrumentem walki z wykluczeniem społecznym. Poza tym, prawie w ogóle, autorzy raportu nie pochylają się nad nikt w raporcie nie postarał się zająć i ocenić zadań jakie realizują Cisy i szczególnie z zakresu reintegracji społecznej. Przecież nie zawsze skuteczność tych jednostek można oceniać przez pryzmat zatrudnienia na otwartym rynku pracy. Nierzadko sam fakt, że osoba wyszła z domu, przyszła na zajęcia jest dużym sukcesem dla osób pracujących z uczestnikami CIS, a szczególnie KIS. Nie jest to takie oczywiste dla osób wykluczonych społecznie, nigdy nie pracujących, nie utrzymujących kontaktów z otoczeniem.

Podsumowując, wiele uwag NIK jest słusznych, a wiążące się z nimi problemy dostrzega przez samo środowisko podmiotów zatrudnienia socjalnego, które roku złożyło propozycje kolejnej nowelizacji ustawy. **Wiele tych propozycji pokrywa się z wnioskami NIK, jednakże niektóre zagadnienia wymagają gruntownej zmiany podejścia kontrolujących do metod oceny skuteczności i efektywności** podmiotów zatrudnienia socjalnego.

Paweł Wiśniewski

Wiceprzewodniczący Rady Programowej CIS/KIS

Do pobrania:

1. [Raport NIK](#)
2. [Stanowisko Rady Konwentu CIS i KIS przedstawione w czasopiśmie Problemy Społeczne Nr 1/2014](#)